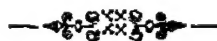

મૂતનુ અસ્તિત્વ છેકે નહિ'
(અનેક અંથોને આધારે)

મુનુ સારને સધરે, દુર્ગતિ થગ ન નાક,
પયપાણી ભેગા કરો, હસ કરે પયપાન

રચનાગ

૫૬૮-૭

નારાયણરાવ બાબાજી બિડાસકર
અને

નારણભાઈ ભલાભાઈ પટેલ
આસિ. માસ્તરો તા. મુકુલ પેટલાદ.

(અથ સ્વામી-વગેરે હક રચનારોને સ્વાધીન છે.)

મુદ્રત

ખોદાબક્ષ પ્રેસમા એમ જે પોટવાલાએ છાપી

કામત રૂ ૦-૧-૦

પોસ્ટેજ આનો અડધો.

સવત ૧૯૫૧

સને ૧૯૬૫

નમસ્તે નીલકઠાવ સચ્ચિદાનંદ રુપિણે ।
યોગિને વૃષપાલાય ભૂતાના વતયેનમઃ ॥
ભૂત.

—❀*❀—
(અનેક મરાઠી ઈંગ્લીશ તથા ગુજરાતી
પુસ્તકોના આધારે.)

અતિ પ્રાચીન વખતથી આ વાત ચાતલી આવેલી છે, મનુષ્ય
આન એમ ધારે છે કે મર્ત્યુ વખતે માણસના શરીરના આત્મા અને
શરીર એવા જે બે ભાગ તેનો વિયોગ થતાં તે સ્થળે મરી ગયેલા
માણસની આત્મા રહેલી હોય છે અને તેથી કરીને તેનો આત્મા
પીશાચ રૂપે જન્મલેઈ કરે છે જુત વિષે જેણે કાંઈ પણ સામળ્યુ નથી
એવો એક પણ માણસ આ દુનીઆમાં મળવાનો નથી આડિસને
એક સ્થળે એવું લખ્યું છે કે જેમાં જુત નથી એવું એક પણ ગામડું
વિલાપતમાં નથી આ તેનું કહેવું દુનીઆમાંના પ્રત્યેક શહેર, ગામ
અને ગામડાને લાગુ પડશે આપણા દેશમાં જુત, શિકોતર, ખલરાક્ષસ
ચુડેલ, ડાકલુ, ખવીશ, જાપડી, મેલડી પૈસાના ડબોલાપર બેઠેલા
રક્ષક નામ વિગેરે વિષે જેણે કાંઈ સામળ્યુ નથી એવા કેટલા લોકો
નિકળશે? અમુક અમુક ધરમાં જુત છે તે લોકોને રહેવા દેતું
નથી, ફલાણી આમલીએ માયા વિનાનો ખવીશ બેસી રાત્રે લાથી
જતારા આવનારા લોકોને ભય બતાવે છે વિગેરે અનેક વાતો,
લોકોએ સામળી હશે જુતના મુખ્ય રહેલાણીની જગ્યા કહીએ
તો કરડો અને બાવલ તેમાં મુખ્યત્વે કરીને આમલી,
તે ઉપરથીજ આપણામાં કહેવત પડી છે કે, જુતનું ડોકાણ

આમલી આના કરતા પણ જીવનું અવલ મુખ્ય રૂ
કરું એટલે ઉજડ જના અને સમશાન ત્યાં તેમ
કિડાઓ યથેચ્છ નજરે પડે છે જવલુતા કૃત માણ
માનવ નાટકના પાત્રમાં અકના પ્રાણમાં આ મર્મ પ્ર
ઉત્તમ રીતે ચીતરેલો છે અગ્નિ ત્યારે સમશાન એ જીવન મુખ્ય
વસ્તી સ્થાન છે આ જીવન વસ્તી સ્થાન હોવાનું કારણ પણ ઉધાકા
છે કે એક દૃષ્ટિએ પ્રેતકર્મ સાજ થતા હોવાથી ભુત સાજ હોય છે કો-
ઈને જીવનને નીચે પ્રતીતી દેખા થાયતો માત્રીક અથવા એવીજ
પદ્ધતિના મુખ્ય શોકો ભોગા શોકોને સમશાનમાં જઈને બતાવે છે
જીવ દિવસે જણાવતું નહીં, તે મત્ર રાત્રે દેખાય, તેમાં ગાળી
પદ્ધતી માજમ રાત્રે વિશેષ નજરે આપનાતો સભવ છે આ
એક દૃષ્ટિએ શોકોની કમ્પના હોવાથી ખીર બનાવીને શોકોને જીવ
બતાવવાની પ્રથમવીજ ગેઈને ખમર ન પડતા તજવીજ
કરના કીક ક વેડે તે તૈયારી પણ બહુજ મગજરત હોતી નથી, માત્ર
એટનીજ હોય છક પ્રથમ ત્યાં જીવતા આશાળજીવને ત્યાં લઈ
જઈ તેની પાસેથી જીવતાદી કુંઆઓ યથાગતીન કરાવવાની, તેમાં
વળી જીવ બતાવનારો પેલો ભૂવો દુઃખો રહી જીવ જોનાગ
શોકોને કહે છે કે જોને રે લાઈઆ, કોઈ પાસે ન જશો, નીકર જીવ
તમારો ધોધગોજ પકાશે, આમાં જો કોઈ તેના માથાનો મળે તો
ખીચારાની કળેતી પણ થાય છે

સુમારે થોડા વર્ષપર અમદાવાદમાં દોલતખાનાની
પાછળ વિડોખાના મદીરમાં એક ખતરી આવેલો તે હુબેહુબ
દેવીના દર્શનનો લાભ શોકોને પોતાના મત્ર દિ સામર્થ્યથી આપતો

જે લોકો જોઈ આવતા તે દેરીનો પોશાક તેનું મત્ર સામર્થ્ય વિગે-
રેની અતિપયજ્ઞ તાર્કિક કરતા એક દિવસે કેટલાક વિદ્વાન અને
શૌધક માણસો આ દેખાવ જોવાને ગયા. ખતરીએ તેમનો
ઉત્તમ રીતે આદર સત્કાર કરી ઉપલા હમેશાના ધાળામાં તેમને બેસા-
ડ્યા. ગરોખમ બારને ટકારે દેવી કુખડાપર બેસી હાથમાં સમશેર લઈ
ત્યાં આવી ડાબર થઈ આ દેખાવ જોઈ જોનારા તદ્દન અજાણ ગયા.
તેમાંથી એક જણે દેવાને મારવા માગ્યું પણ પૈથી નગીયુ લીધું આ
જોઈ તેના સોમતીએ કહ્યું કે અરે આ તુ શુ કરે છે ખરેખત હું કહું
છું કે આ દોગ નથી, કદાપી દેવાને વાગરો તો આવીથી આપણે સુખ
ઘેર પણ પહોચવાના નથી આના કહેવાપર દર્શક આપી જોઈથી
નગીયુ માર્યું તે દેરીને છાતીમાં વાગ્યું તેનું જ આય માર્યા બાપ,
મેં મારા ગયા તે આવા ઉક્ત જગદ્વાન શુ કરના જોનાવ? એમ
બોલતી બોલતી અદ્વના ઓરડામાં જતી રહી તે તેજ દિવસે
તેને વાગેના ભાગપર મીઠું અને હળદર ચોપડાની જરૂર પડી
ખીચારો ખતરી ગભગઈ ગયો અને તેણે માફ માગીને કહ્યું કે આ
વાન જાહેર કરશો નહીં, મારા ગરીબના પેટ ઉપર ત્યાં માટે આપ
પગ મૂકો હો આના જેવી બીજી માનો અમારા વચનામાંથી
કોઈને વાચવાની મરજી હોયતો કાર્તિક દનપતરામ ડાહ્યાજીએ,
બુદ્ધ નિમધ જુવો અગ્રુ ત્યારે આવા અનેક પ્રમોદથી ફુનીઆ
મુશ્કેલી મુકાને જાના ચાહીએ આ કહેવત પ્રમાણે તેમનો ચરીતાર્ય
જોગા લોક ઉપર ચાલે છે.

હવે જુવો વિષે જે અનેક કલ્પનાઓ છે તેમાં કે લુ તથ્ય
રહ્યું છે તેનો વિચાર કરીએ કોઈ પણ વાત ખરી છે કે ખોટી તેનો
નિર્ણય કરવાને ત્રણ રસ્તા હોય છે એક તે ઠી પોતાની સમાન્યતા,
બીજી પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ, ત્રીજી વિશ્વાસપાત્ર, માણસના ભાષણ અથવા

જોખ હવે આ ત્રણે વિષે કમે કમે વિચાર કરીએ ભુત પ્રેત એ
 ખરેખર નજરે જણાય છે એ સબરીત છેકે અસબરીત તેના
 વિશે પ્રથમ વિચાર કરીએ ભુત એટલે શું એવી જો કલ્પના
 કરીએ તો તરતજ આપણી ખાતરી થશે કે શરીરને છોડીને ગયેલો
 આત્મા, ત્યારે ભુત એટલે આત્મા એમ સિદ્ધ થાય છે. મરી ગયા
 પછી શરીરની સી વ્યવસ્થા થાય છે એવો પ્રત્યેક જણ જાણે છે કે
 કમીર ભિક્ષિત પ્રમાણે મરી ગયા પછી શમને “પાય પચીસા આયે
 બનાતી ચડો કાટકી ધાડી, નદી કિનારે કુંકદીયો હે જેસી ફાગનકી
 હોલી” ત્યારે દહન થયેલા શરીર સુધા ફરીથી તે આત્મા નજરે
 જણાય એ સબરે કેવી રીતે પાર માણસોને જીવ કશામા રહી
 ગયો ને તે ભુત થયો એમ જો ખરૂં માનીએ તો ભૂતમય શરીરની
 જે વ્યવસ્થા થાય છે તેના જેવીજ બચકે જીવ પ્રકારની કરણી
 આત્માને કરવાની છે જેમ બડેજીવ મહેરબાનવાળા ચક્રવર્તિ
 મહારાજ આગળ કોઈ એક માડલીક રાજાને તેના કરેલા શાસનો
 બદલ હજુરમા હાજર થઈ જવાબ આપવો પડે છે તેમ આપણા-
 માના દરેક માણસને યમરાજના ત્યાં જવાબ આપવાનો નથી શું ?
 પછી જેનો જીવ કશામા રહી જતો હોય ને તેને ચિત્રગુપ્ત પોતાના
 ચોપડામા જમા ઉધાર ખરાખર કરી છુટ આપતો હોય તો ઈશ્વર
 જાણે ત્યારે આ ઉપરથીજ એક જબરજસ્ત કલ્પના ઉત્પન્ન થા-
 ય છે તે અર્થાત એકે આત્મા જો ભુત થાયછેતો એક દર યથાયાવજૂ
 શાસ્ત્ર બવા ખોટા પડશે મરી ગયા પછી આત્માનું શું થાય છે
 તેને માટે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ગીતામા કહે છે કે—

वासांसि जीर्णानि यथाविहाय। नवानि गृह्णाति नरोऽ-
पराणि। तथा शरीराणि विहाय जीर्णान्य न्यानि संया-
ति नवानि देही।

જેવી રીતે કોઈ માણસ જુના થયેલા વસ્ત્ર નાખીને ખીન્ન નવાં લે છે તેવી રીતે આ દેહ જુને દેહ છોડી નવો દેહ લે છે

તાડીશ્રુતીમા ગૌતમે જૈમિનીને પ્રશ્ન કર્યો કે કે જીવ આ દેહાતર કેવી રીતે કરે છે ત્યારે જૈમિનીએ કહ્યું કે જીવ ચદ્ર મડળથી આપધીમાં આવી ધાન્ય દ્વારે પુરૂષના ઉદરમાં જઈ રેત થાય છે અને તે રેત યોનીને સ્થળે નિશિક્ત થતા ક્રમે ક્રમે મોટો થાય છે અને રેત રૂપી જીવ પોત પોતાના કર્માનુગ્રેષ્ઠ કરીને જે યોનીમાં જાય છે તે યોની તેને પ્રાપ્ત થાય છે

ગણેશીભાલ હૈં છોડુમલ્લજ રહેવાશી ખ્યાવર જલ્લે અજમેર એમણે સાહીપુરાવાસી સ્વામી મહારાજ શ્રી હીમતરામજીને એક પ્રશ્ન પુછેલો તે આ સ્થળે લખતા મારા લખાણને પુષ્ટી કરણ મળશે માટે ચમ્પદેશ ઉતારો કરજી મરના જીના કિસકો કહેતેહે ક્યા મરતાહે એ રકોન જન્મતાહે ઉતર-શાની પુરૂષ ધીરજ ધરકે મૃત્યુકો તરતેહે અર્થાત મૃત્યુ રહીત હોનેહે, એરજીવ જન્મતાહે એર મરતાહે પ્રમાણ-પારાશર્યાયણ શ્રુતિઃ અશો ત્થેષપ રસ્યયોઽયંપુમાનુત્પદ્યતેચાન્નિયતેચનાનાત્થેન વ્યપ દિશંતિ । અર્થ પર જો પરમાત્મા જીસકા યહ જીવ અશહે નિશ્ચય

કરીકે સો ઉત્પન્ન હોઈએ ચૌર મૈહે દેહ સમ્બન્ધસેવાહીને ઈસજી-
વનકા નાના વિપદેશ કરને હે અર્થાત કહેને હે સોડસ્મા ચઢરીરા
દુત ક્રમ્યામુંલોકમ ભિગચ્છત્યમુષ્માદિમુંલોકમાગચ્છતિ
સગર્ભાભવતિ સપ્રસુયતેસકર્મકુરુતેઈતિ પૌષ્યાયણ શ્રુતૈઃ
અથ શો જીવ ઇસ શરીરને નીકલકે ચૌર શરીરમે જાતાહે ફેર ઉમ
શરીરકા છોડકે ઇસ લોકમે આતાહે ગર્ભમે પ્રવેશ હોતાહે ફેર
જન્મતાહે ફેર કર્મ કરતાહે પૂર્વ કર્મ ક્ષીણુવેશે મરતાહે
મૃત્વા પુનર્મૃત્યુમાપદ્યતે અચમાના સ્વકર્માભિઃ
ઈન શ્રીયોસે જીવકા જન્મ મનુ પ્રસીદ્ધ હે.

આ મિવાય પુનરર્પિજનન પુનરપિ મરણં પુનરપિજન-
નિજઠરેશયનં શકરાચાર્યનો આખખો સવં પ્રમિદ્ધ છેજ મરી
ગયા પછી શુ થાય છે તેના વિષે સુખાપિત શકરીમા એક વિનોદી
કવીએ કલ્પે છે ધનાનિ મુમૌ પશવશ્વગોષ્ઠે માર્યામૃદ દ્વારી
જનઃ સ્મશાનેદેહશ્ચિતાયા પરલોકમાર્ગે કર્માનુનો ગચ્છતિ
જિવણ્કઃ મરી ગયા પછી ધન ભોયમા હોયને ત્યાજ રહે છે
પશુ તેના વાડામા બાર્બા ધરના ખારણા સુધી, ઇતરજન સ્મશાન
સુરી અને દેહ ચીના સુર્જ તેની સાથે માત્ર તેના મારા નરસા
કર્મ જાય છે

ત્યારે આ ઉપરથી એટલું જણાય છે કે જે શરીરને આ
પણે લેન કરીએ છીએ અથવા દાટીએ છીએ તે ફરીથી દ્રષ્ટ

ગોચર રીતે કુવી થશે પણ કદાપી કોઈ એવી શકા લાવશે કે તે શરીર જોકે ન દેખાય તોપણ તેના જેવું શરીર ધારણ કરવાને જીવતા સામર્થ્ય રહેલું છે આ શકાના ઉપર પ્રત્યુત્તર કરવો ધણો કઠણ છે કારણ આ પ એ દ્વિય વિષયા સૃષ્ટી સ્થિતિય ખીજ સૃષ્ટીનું માણસને ખીલકુલ જ્ઞાન નથી તેવીજ રીતે યમપુરી સૌરિપુર શૈનાગમ, કુરપુર વિગેરે નગરીની વ્યવસ્થા ઇટ લોકમા જાણવાને આપણી પાસે ખીનકુલ સાધન નથી પેહેલું પ્રમાણ જે જીવતાની સજીવ્યતા તેના વિષે આ વિવેચન કર્યું, હવે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ તેના વિષે વિચાર કરીએ

અમારા પોતાના મત વિષે જો કોઈ અમને પૂછશે તો અમે બેઘડકે કહીએ છીએ કે સૃષ્ટીમાના અદ્ભુત ચમત્કાર જોવાની જેમ મનુષ્ય માત્રની ઈચ્છા હોયછે તેમ અમારી પોતાની પણ છે. વધારે તો શુ પણ દેશદેશના વિદ્વાન અને શોધક માણસોની વતી અમે કહેવાને હિમત કરીએ છીએ કે જો કોઈ જીવ ખરીશ કે ચુડેવ બતાવવા ખુસી હશે તો ગયા હરહારના કુબમેલામા અથવા ગમ્મ ચેત્રી પુનમના રેવાજના મેલામા જે બીડ થઈ હતી તેના કરતા પણ વિશેષ બીડ તે જોવાને થશે અને મત્રતત્રની વિલક્ષણ બટ્ટી જેના તામામા છે તેને પિશ્ચાયનો રાજ જે કુબેર તેની પાસેથી પણ ન મલી શકે એવી વિપુલ સ પતિ દેશદેશના લોકો આપશે અસ્તુ ત્યારે જીવનથી એને માટે આ એક જબરજસ્ત પ્રમાણ છે જો કદાપી હોત તો તેવો લાભ ક્યારનો બહાર પડી નાદીગ્લાહ જેમ વિપુલ દ્રવ્ય લઈ સ્વદેશ ગયો તેવી રીતે તેપણ અણગમ દોલતનો ધણી થયો હોત આપણે એવી કલ્પના કરીએ કે અમુક અમુક માણસે દેવની

સાંકેના કરી જીત વક્ષ કરું છે અને તેથી તેને નાના પ્રકારના અ-
મત્કાર કરી બતાવવાની શક્તિ છે ત્યારે તે મિત્રારે આવા ઉપાય
કરી પૈસા કેમ ભેગો કરેનો નથી? કાણ જાણે! જે માણસ પોતે
સાધેજ્ઞા પિશાચને આરા કરી હલનકની હાટેથી પેડા બરડી મ-
ગાની શકે છે તેને પોતાની કાટડીમાં બાજરીના રોટલા અને કુખ-
લીનો દડો મલવાને પણ મુશકેલી પડે એ આશ્ચર્ય નથી શું ?
તેજ પ્રમાણે જે બોપરીમાં એવો ગુણ છે કે પૈસાનો સ્પર્શ થતા
રૂપિયો થાય છે તેજ ખીયારી બોપરી એની ઝુપડીમાં કેમ સ્વસ્થ
પડી રહે છે ધારે કે કોઈ માણસ પાસે કામધેનું છે તો તેનો ઉ-
પયોગ તે ઘેરઘેર બતાવી તેના ઉપર પૈસા બે પૈસા લઈ પોતાનો
ઘર નિર્વાહ કરશે શું? ત્યારે હુ કામા કહેવાનું એટલું જ કે પિશાચ
એ વાત મુળમાજ બોટી છે તો પછી તે કોઈના તામામાં છે એ
ખીતકુચ સમવતું નથી

હવે ત્રીજી પ્રમાણ જે વિશ્વાસ પાત્ર મનુષ્યનું બાપણ અથ-
વા લેખ એમાં કેટલું તથ્ય છે તેનો વિચાર કરીએ આમાં
અખ્ય મુદ્દાની વાત એટલીજ છે કે જે માણસ એવી જીતોની
વાતો કરે છે તેને જો કદાપી આપણે પુછીશું કે તમે આ પ્રત્યક્ષ
જોયું શું? તો તે નકારમાજ જવ બ આપશે, અને એવું કહેશે કે
મેં જોયું નથી પણ સાબરજીની વાત છે

કાલ પ્રાચીન પુસ્તકમાં અમે જીત નજરો નજર જોયું
એવો લેખ લખેલો અમારા સામવવામાં નથી અર્વાચીન વખતના
ચોક્કા ધણા ગુન્નકોમાં તેનાથી જીતોના પ્રકારની હકીકત મલશે.
જીતનાતના 'પાન' સિદ્ધાંત જયસિ હે બાજરા જીતની સહાય

હર્ષને મોટા મોટા કામો કરેલા એવું કહેવાય છે પણ આપણે
 જરા વિચાર કરીશું તો તરતજ જણાશે કે જેને જીતની સહાય તેને
 રાખે જારનો પરાજય કરતા એક તપ કેમ કરવું પડ્યું હતું ને તેમા
 તેનો જય થયો તે દેહલ ને વિહલ પુટયા માટેજ અસ્તુ નીમાણ કૃત
 જ્ઞાનમાલમા પુલ્કસીદાસકવિનું ચરીત્રડેને માનીમાણ એ એવું લખ્યું છે કે
 પુલ્કસીદાસ દરરોજ ધણે દુરએકાતમા જગલ જતો અને રહેલુ સો
 માનું પાણી તે પાસેના એક ઝાડમા દરરોજ નીચમસર નાખતો
 જીતને એવું પાણી વધારે પ્રીય છે તેથી તે પાણી નાખનાર અ-
 ર્થાત પુલ્કસીદાસ ઉપર જીત પ્રસન્ન થયો અને પ્રત્યક્ષ દેખાવ દર્શ
 તેને પુલ્કસીદાસને કહ્યું કે હું તારા કૃત્યથી પ્રસન્ન થયો છું માટે
 તારે જે જોઈએ તે તું માગી લે તારે પુલ્કસીદાસે કહ્યું કે મારે
 રામચદ્રજીના દર્શન કરવાની ઇચ્છા છે તે પૂર્ણ કરાવ. તે સાંભળી
 જીતે જવાબ આપ્યો એ કામ મારાથી થઈ શકવાનું નથી એને
 માટે તારે જીજ્ઞે રસ્તો પકડવો જોઈએ વિગેરે વિગેરે હવે જે
 આનું ખડન કરવા બેસીએ તો તે થઈ શકશે પણ જગ્યા વધારે
 રોકાય માટે ઢુકામાજ લખ્યું છે કે પુલ્કસીદાસ એ અકબરના વખતમા
 હયાત હતો તેજ વખતે ગંગા સુરદાસ વિગેરે કવિઓ પણ તેની
 વખતમાજ હતા પુલ્કસીદાસને જે આટલું ગાન પ્રાપ્ત થયું અને
 વિદ્વાતાની ઝલક પોતાની રામાયણમા તેણે જે વાપરી છે તે ક-
 ખીર પુકારામ વિગેરે તેના પહેલા થઈ ગયેલા કવિઓના
 કવિતા વાંચીનેજ એમ કહીએતો અતિસયોકતિ જણાશે નહિ
 કખીરતો જીજ્ઞારો કહાને પણ ન માનતા કેવલ ભક્તિ રસમા રમી

સ્ત્રીઓ છે 'વે બેદન જાનો શાસ્ત્ર નજાનો જાણો તેરા નામ, કહેત
કમીરા સુનોમાઈ માધુ પ્રીતિ કરે મુજરામ' આ સિવાય જ તર
ચતર બેઠ જોતીથી એ સમ દુકાનદારી વિગેરે" તેના પદોથી તેણે
તો એ વિષયો ઉપર તરવારજ પકડી છે તુકારાગ આ કેવલ
આધુ દનો, જુત નિષ તેનો એક સર્વ પ્રસિદ્ધ અભગ જાણીનો છે-
તેનું નાનું અટનુજ છે કે જુત એ કેવલ જુડીનાત છે માણસ
ને શ્રમ થાય છે તે સિવાય ખીજી કાંઈ નથી અસ્તુ બંદૂકરી-
એ પણ એક મથલે લખ્યું છે કે મત્રારાધનતત્પરેણમનમા
નીતાઃ સ્પશ્ણાને નિશાઃ। મત્રારાધન કરવાના હેતુથી રાત્રે સ્પ-
શ્ણાનમા મથો. પણ જે બિચારો કવિ એક સ્થળે જન્મમા આવ્યાનું
ખડ સાર્યક કહ્યું અટલ સુ ઓસ ગ તેના વગર તેપશુ તુલ્ય છે નાના
પ્રકારના ભોગ કરના વક્ષસિપ્રિયતમામ નોહરાસ્વર્ગવપરિ
શિષ્ટ આગતઃ એવી પદ્મખીઓ ભોગવવી વિગેરે વિગેરે લખે છે
તે બિચારો કવિ પાછો વૈરાગ્ય શતકમા--

ભોગે રોગ ભયંકુલેચ્યુતિ ભય
વિત્તે નૃપાલાભદયં ભયં માને દૈન્યભયં
બલે રિપૂ ભયં રુપે તરુણ્યા ભયં
શાસ્ત્રે વાદ મયં ગુણેશ્વલ ભયં
કાચે કૃતાંતાભદયં સર્વં વસ્તુ મયા
નિવૃત્તં મુવિનૃણાં વૈરાગ્ય મેવા મય

એવું કહે છે ત્યારે જોમ જોમ તેને અનુભવ થતો ગયો તેમ તેમ સર્વ ખરી હકીકત તે પ્રગટ કરવા લાગ્યો અગત્ય આજ કાલ લક્ષ્મી ઈંગ્લીશ મરાઠી અને ગુજરાતી પેપરમાં પણ ભુતની થતો આપણે વાંચીએ છીએ પણ તેમાં કેટલું મત્ય રહ્યું હશે તે કહવું અણુ ખાવકુલ મુશકેલ નથી સને ૧૮૬૦ના અક્ટોબર મહિના ૧૧ પુના પેમલ નામના મરાઠી પેપરમાં ખુન વિષે એક ચમત્કારીક હકીકત આવી હતી તે આ મ્યસે હુ બાષાતર કરી લખુ છું

કર્જત તાલુકામાં લેહકુરી ગામમાં હમણા થોડા દિવસ ઉપર જ ખુન થયું તે ઉધાડુ પડ્યાની હકીકત બહુ ચમત્કારીક છે કોઈ એક કણુખીએ પોતાના નજીકના સગાનું ખુન કર્યું અને તેનું પ્રેત ગામની પાસે આવેલા ઝીરણના ડુંગર ઉપર જઈ મુક્યું તે ખુન મદલ ગામના લોકોએ સર્વિશ થવાથી મરણ થયાનું જાહેર કરી પચ કયામ કર્યો અને તે પ્રમાણે રીપોર્ટ કર્યો તે સબધી ચીફ જાન્સે જલ અને મામલતદાર ને ગામમાં તપાસ કરવાને ગયા પણ ખુન થયાનું તેમની જાણમાં કાંઈ આવ્યું નહિ પછી થોડા દિન પછી એવી હકીકત થઈ કે પેલા ખુન થયેલા કણુખીની મા ઓડીયા પ્રા-તમાં આવેલા સ બલપુર જિલ્લામાં રેલવે લાઈનપર રહેતી હતી ત્યાં પેલો મરી ગયેલો માણસ તેના સ્વપ્નામાં જઈને કહેવા લા-ગ્યો કે અમુક માણસે અમુક વખતે અમુક સ્થલે માફ ખુન કરેલું છે અને માફ સબ ઝીરણીના ડુંગર ઉપર મુકેલું છે આ ઉપરથી તે બાઈ લા આવી તજવીજ કરવા લાગી તો તેને જણાઈ આવ્યું કે તે મુકદ્દ ઝીરણીના ડુંગર ઉપરથી આણી પછી બાળ્યું હતું આ ઉપરથી નેણે માજીસ્ટ્રેટને આ હકીકત જાહેર કરી તે ઉપર

થી તપાસ કરતાં ખુન કરનાર માણસ પકડાયો અને આખરે કબુલ પામ્યો થયો, વિગેરે આની અનેક પ્રકારની વાતો આપણે ઘણી વખતે પેપરમાં વાંચીએ છીએ વધારે દુર જવાની થી જરૂર છે- ગયે વર્ષ મુબરકમા જે હુલડ થયું ને તેમાં ઘાટી લોકોએ વિલક્ષણ શૌર્ય મતાવી મુસલમાનોના પરાજય કીધો તેના વિશે એક મરાઠી વર્તમાન પત્રવાલાએ એવું લખ્યું છે કે નાગપુરમાં એક હનુમાન નું દેડ છે તેમાં જે દિવસે હિંદુઓએ મુસલમાનાને હરાવ્યા તે દિવસે ને હનુમાનને અતિશય પરશેવો આવતો હતો માટે હનુમાન ઉરફે અજી પુત્ર હિંદુઓને સહાય કરવા ગયેલા તે તેના શ્રમથી નેમને પરશેવો આવતો હશે આવી વાતો જો કાંઈને વધારે જાણવાની જરૂર હોય તો ભુત નીળધ ગુજરાતી પુણેવૈભવ, નુરએક્કમ, સીમિત્ર, વિગેરેમાં વાંચવી હવે આમાં કેટલું સત્ય રહેલું છે તેના વિશે જો વિચાર કરીએ તો વેણી સહાર નાટકમાં લખ્યા મુજબ:—

ग्रहाणां चारितं स्वप्नो निमित्तो त्पादकं तथा

फलंति काकतालीयं तेभ्यं प्राज्ञा नबिभ्यति

આ પ્રમાણે ત્રણે બામતો વિષે વિચાર કર્યો હવે ભુત છે એવી જે કલ્પના લોકો કરે છે અને ભુતના અસ્તિત્વ બદલ તેઓ પ્રમાણુ ધારે છે તેના વિશે જરા લખીએ. પહેલા પ્રથમ તેઓની સમજ એવી હોય છે કે ભુત છે જો કદાપી નજ હોત તો ભુત ડાકણ ખનીસ એ સમ્પદો બાપામાં કેવી રીતે આવત ને અમરસિંહના અમરકોશમાં જે ભુતના નામ આપેલા છે તે શામાટે આપત જો એ વસ્તુ મૂંઝવણીવાળા પેદા થતીજ ન હોત તો તે સમ્પદ કેવી રીતે નિકળત !

આ કહેવું ખોટું નથી. પણ હવે અમે એવો પ્રત્યુત્તર કરીએ છીએ કે જો ભૂત હોતો તો તે બહાર પ્રગટ થયા વગર કેમ રહેત નિદાન એટલું તો ખરું કે આજના જમાનામાં એન કેન પ્રકારેજ અમારા પાશ્વત પ્રભુ તેની પૂર્ણ શોધકરી અજવાળામાં મુકયા નગર કદી રહેત નહીં પછી કાણુ જાણે કે જેમ ઈસોપ નીતિમાં એક વાત છે કે ઊંદરોએ પોતાની સભા બરી જેમ નિર્ણય કર્યો કે ખિલાડીની ખીક હવેથી કાપીએ છું કે ચું ન કરવું તે પ્રમાણે જુ- તોએ પોતાની ક્રાન્સીત બરી બહાર દેખાવ ન દેવાને માટે દરાવ કર્યો હોય તો પ્રભુ જાણે ખીજી કલ્પના હોય છે કે જુત માત્ર અંધારામાં નજરે પડવાનું આના વિશે વિચાર કરતા શુ જણાશે' જુત માણસને અદૃશ્ય છે ગમે તેવું સ્વરૂપ ધારણ કરવાને તેનામાં શક્તિ છે ત્યારે અજવાળામાં આવવાને તેને ખીક શેની । જે મૂળ- ધીજ અદૃશ્ય તેને અધાર શુ? અને અજવાળા શુ? નપુશકને જેમ પુરુષને કે સ્ત્રીને ચુબન દેતા મરખુજ અથવા કસદને જેમ બાડાનું ટટું અને કાંઈ મહારાજનો ખાસ ખેસવાનો અશ્વ મરખો- જ તેમ જુતને અજવાળા અને અધાર એ સરખુજ છે તેમજ વળી જેને સપ્તતાડ સુધી ઉચુ થયાની શક્તિ છે તેને ય કશ્વિત માણસના જળની શી પરવા ? સાધારણુ લોકોની એવી સમજ હોય છે કે મર્ણવખતે જેની આજ્ઞા કશામાં રહી જાય છે અથવા પોતા ના જીવનું વેર બરોબર જીવતા ન લેવામાંથી જુત યઈ તે શત્રુને દુ ખ ઈ છે હવે જો આને ખરું માનીએ તો જુત થયેલા માણસને પો- તાના સર્તુનું થયેઞ્છ વેર લેવાની કેવી મજાની તબવીજ છે પોતે અદૃશ્ય જોઈએ તેટલું સામર્થ્ય ગમે ત્યાં ગમે તેટલી ત્વરાથી જવા

ની સકિન, એટલા વાના પોતાની પામે છતા પછી તેને શેની અવ-
 સ્યકતા છે તેના શરૂન નમોદ ક હી તેના ધરની અને તે ॥ સા-
 માની અફરાનફર કરવાને તેને શીમાર છે પણ આજ સુધી આ-
 વો મનાવ અનેતો કાઠ સ્થને સામગ્રવામા નથી એશુ ? પછી જુનો
 ને હાથકોટી તો ખીક લાગતી નહી હોયને ! આ સિવાય જુનો
 મનીન જગામા અને એકાતમા વામ કરે છે ત્યા ને કાઈ કાઠ
 વખત એકલા એકના જતા માણસ િ નજરે આને છે અધાર
 અને એકાત વામ તેમને વધારે પ્રીય છે તો શિવાજી મહારાજ
 જેવા શુરવીર સેનાપતિ કે જેનો જન્મ દુગરેમા નિર્જન અરણ્યમા
 રાત્ર અને દિવસ ભગવામા ગયેતો તેને કાઈ દિવસે જુને ખીવડા-
 વ્યા નથી કે અટકાવ ક્યો નથી એનુ । અવરગત્યમે જેમ શિ-
 વજી ખીમ વાગતી હતી તેમ જુને વાગી હશે તો તે અમારા
 થી કંઈ શત્રુ નથી હવે એક મુદા વિશે વિચાર કરીએ ધણી
 લોકો આપણને કહે છે કે બાધ જે જુત એ વાત ખોટી હોત તો
 એ સાત આખી દુનીઆમા રી રીને પ્રસરત, અને દરેક દેશમા તે ॥
 વિશે અનેક વાતો કેવી રીતે આનત જુત વિશે જે અનેક વાતો
 આત્રે છે તેમ બધી ખોટી કેમ કહી શકાય તેમાની ધણી
 ખરી જોકે ભોળા અને બુઝ્યા લોકોએ કહી હશે તોપણ બધી વા
 તો ખોટી છે એન કહેનારો તમારી પામે શુ આધાર છે । આ
 અનેક વાતોમાથી થોડી વ તો પણ ખરી હોતીજ જોઈએ અગિ
 મિયાય કુમારો નિકળશે કેવી રીતે । રજ વગર ગજ કેવી રીતે
 થશે । આ તેમનુ કહેવુ વિચાર કરતા ખર હોવાનો સબવ દીસે છે
 કેટલા નામાકિત મેયકારોએ જુત વિશે ઉડતા ઉડના અબીપ્રાય

આપેલા છે. સ્નેહસંપીઠરના હાંમેટ નાગકમા ભુતનો દેખાવ ઉત્તમ રીતે બતાવ્યો છે આ બધું ખોટું હોવાનો સબબ છે કેટલે દરજ્જે ખોટું મનાય પણ આ સ્થલે આપણે એટલોજ વિચાર કરવાનો છે કે આ નાબત ઉપર આખા જગતના અભીપ્રાય ઠામના નથી પણ ખોલ્યા ત્યાં પરમેશ્વર એ કહેવત આ સ્થલે લાગુ પાડવાની નથી જેમ કોઈ રત્નની પરીક્ષા કરવી હોયતો હળવે લોકોને ભેગા કરી થવાની નથી, તેજ પ્રમાણે ભુત વિશે પણ અનેક લોકોના મત ભેગા કરી વિચાર કરવાનો નથી પહેલાં હાહરણમા જેમ એક ઝવેરીનું મત કરોડો અલશક માણસના મન કરતા હળવર દરજ્જે વધારે છે તેજ પ્રમાણે ભુત વિશે પણ ત વ વેત્તાનું મત ખીજના મતો કરતા વિશેષ સમજવાનું છે પૃથ્વી ફરે છે કે અચલ છે અટલાડીક મહાસાગરની પેલી તરફ ભુમી છે કે નથી એ બે વાદમા જેમ આખી દુનિયાના મન ખોળા ફરી ગ્યામીલીયો અને કાલમનસના મનો ખરા હયાં તેજ પ્રમાણે હરેક વાતમા થતું આવ્યું છે આ વાત દેખીતીજ છે જેની આખો સાદુ એવા માણસનું જોષ હરાવેતું ખરું કે પચાસ આપળા છે અને સો આખમા કુત્રા પડેલા છે એમણે જોષ નિર્ણય કંઈ ખરું અસ્તુ ત્યારે આ ઉપરથી આપણને શું જણાશે કે ભુત એ તદ્દન ખોટી વાત છે હવે ટુકામ એટલુંજ કહું છું કે જો ભુત નજરે દેખાય છે ત્યારે જેની આપણને માહિતી છે તેજ કેમ નજરે આવે છે સો બરોવર્ષ પહેલાના ભુત કેમ નજરે જણાતા નથી તેજ પ્રમાણે માત્ર માણસોજ ભુત કેમ થાય છે દેહ છોડી ગયેલો આત્મા એને જો ભુત કહીએ તો પણ પક્ષી વિગેરેમા થવુંજ જોઈએ

ત્યારે ફલાણો ઘોડો અથવા ફલાણો કુતરો જુત થઈ ફલાણે સ્થળે છે એવું કેમ કોઈએ સાબળ્યું નથી

ત્યારે હવે ટુંકામાં એ જાણ લખી વાચનારની રજા લઈશું—
જુત ત્રિપેન્ડ્રી વાતો અનાદિ કાળથી ચાલતી આવેલી છે આપણા હિંદુસ્તાનમાં તો શુ પણ ચીન ટામેટ અને ઇન્ડિયામાં પણ તેવું વહેમો પ્રથમ ધણા હતા વિદ્યાવેદીનું રાજ્ય દ્વિપ્રતી દીન વધવાથી વહેમો હવે ઓછા થતા જાય છે મરડ પુરાણમાં લખ્યું છે કે મરનારનો દિકરો પિંડદાન ન કરેતો તે જુત થાય છે તથા જે આત્મ હત્યા કરે અથવા ઢોલીયાપર કે પથારીમાં મરે તે પણ જુત થાય છે જુન થવાના આવીજ જાતના કારણો ખીજા શાસ્ત્રમાં જતાવ્યા હશે ત્યારે તેના વિરુદ્ધ અમે અમારી કલમ ચલાવી એ એક રીતે ધાડસતો. ઠુંજ પણ જ્યાં સુધી અમને આ વાત કોઈ ખુલ્લી રીતે જતાવશે નહિ ત્યાં સુધી તે દોષ ખુશીથી અમે મસ્તક પર ધારણ કરીશું શરીરમાં હનમાન આવી આવનાર માણસ ધુણે છે મત્રથી લોકોનો જીવ લેવાય છે અને એવીજ પ્રકારના દુર્ઘટ કામો કરાય છે તે માનવાનો વખત હવે ગયો જે અમે ચાળીસ પચાસ વર્ષો ઉપર અવતીર્ણ થયા હોત નો આ વાતો અમે ખરી માનન, પણ આજના સમયમાં આ વાતો કેવળ માનવા લાયક નથી જે માણસના શરીરમાં હનુમાન પેશીને ધુણતો હશે તે હનુમાન સત્યાગ્રી ખરો અને પાત્ર પાત્રની પરિક્ષા પણ સારી રામચંદ્રજીની સેવા મુકી લોકોના શરીરના પેસી ધુણવાનો ઊદ્દેશ કરે છે તેમાં શું ખોટું છે? ત્યારે કહેવાનું એટલુંજ કે જુત, મત્ર, તત્ર વર્ણીકરણ એ કેવળ ભ્રાંતિ છે કવિશ્વર દલપતરામ ડાહ્યાભાઈએ પોતાના જુત નીળધમાં

અને કેલાસવાસી વિષ્ણુસાગ્રીએ પોતાના લોકત્રિગ નામના વિષ-
મમા આના વિરૂદ્ધ અભિપ્રાય આપ્યા છે એ કેમ (આ બે પુસ્ત-
કોનો આધાર આ પુસ્તકમાં લેવામાં આવ્યો છે.)

મારા સ્વદેશી બધુઓ આ વહેમથી જલદી મુક્ત થાય અને
પાણી જે દેશમાં સિદ્ધરાજ, કુમારપાળ અને ભીમ એવા એકેક
શુરવીર નૃપો થએલા, જે દેશમાં ભક્તિ રસમાં રમી નહેલો ત્રસિક,
શામળભટ્ટ, પ્રેમાનંદ વિગેરે શુજરાત બૂધશ્ચ કવિઓ થએલા, જે
દેશમાં કીર્તિકેરા કોટરા કંદી નાંહ પડત એવી ઝિરતીના કામે
કરી સર્વે ભક્ષક કાળના તડાકામાં ગમેલા તે દેશમાં પાછું પોતાનું
મત વૈભવ પ્રાપ્ત થાઓ, સ્વધર્મો ચરણનું પ્રાણલ્ય વધા અને આવા
હાનીકારક વહેમોથી જલદી લોકો મુક્ત થાઓ એટલીજ અમરી
અવીચળ અનાદિ પ્રજા પાસે પ્રાર્થના છે.

સમાપ્ત.

આ ચોપડી નીચેને સ્થલેથી વેચાતી રોકડી
કીમતે મલસે.

પેટલાદ—કર્તા પાસેથી.

મુરત—એમ જે પોસ્ટવાલા નાણાવટમાં.

અમદાવાદ—સત્યમસાદ લગવાનલાલ બાદસાદ
ભાણીની પોલ

ડકોર—માધવરાવ બાપુજી શ્રીગોડકર સ્ટેસનપર.

વડોદરા—નરહરરાવ વામનરાવ દુગલ સરકારી
છાપખાનું

પાટણ—મોહનલાલ દલપતરામ બ્યાસ કલાલુવનમાં
માસતર

પરદેશીઓ ટપાલને માટે અડધો આનો વધારે મોકલશે

તથ્યારીમાં.

સુમાચિત લકરી—(કર્તા ના બા બિઝલકર
ના ભુ પટેલ) મનને આણુંદ આપનાર ધર્મ રગ ચડાવનાર,
જુસો બક્ષનાર દુકામાં કહીએતો આના જેવું પુસ્તક જુ-
જરાનીમાં બહાર પડ્યું હશે તો આ પ્રથમજ છે પુસ્તક,
લગભગ ૪ ફાર્મનું થશે પ્રથમ ગ્રહાક થનાર પાસેથી કિંમત
માત્ર નામની એટલે આના ૦-૬-૦ (ટપાલ ખરચ માફ)
પાછલથી આના આઠ પડશે પ્રથમથી થનારા ગ્રાહકોના
જુમારક નામો પુસ્તક પાછલ છાંપી અમર કરવામાં આવશે.

